

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัด โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม จากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการ บุคลากร กิจกรรม งบประมาณ ผลที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาในการจัดโครงการสิ่งแวดล้อม เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 20 คน และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 60 คน

สรุปผลการวิจัย

โรงเรียนสารวิทยาได้เริ่มดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เมื่อปีพ.ศ. 2537 จากการได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องในการจัดทำโครงการ อุทยานการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินงานในช่วงแรก ๆ เป็นไปเพื่อเข้าประกวดการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนก็ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลมาในปีแรกของการประกวด (พ.ศ. 2537) แต่การดำเนินงานในช่วงต่อ ๆ มา ไม่เพียงทำเพื่อเข้าประกวดเท่านั้น แต่ยังทำเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน หรือแม้แต่บุคลากรโรง ในส่วนของนักเรียนยังทำเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า หากเขามีพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ที่ดี ก็จะเป็นนิสิตคิดค้นเขาไปจนโต และยังสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปยังผู้อื่นได้อีกด้วย เพื่อสนองการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมให้ประสบความสำเร็จ และเกิดความต่อเนื่อง โรงเรียนจึงได้จัดให้มีโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขึ้น โดยสรุปผลในการจัดโครงการได้ดังนี้

วัตถุประสงค์

โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสารวิทยา มีวัตถุประสงค์ในการจัดเพื่อให้เด็กนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งชุมชน มีความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ในเรื่องของปัญหาและสาเหตุของการอนุรักษ์สิ่ง

แวดล้อม เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เห็นถึงคุณค่าในการรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังให้มีจิตใจที่รัก และห่วงใยสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังเพื่อฝึกให้เกิดทักษะในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ โดยการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รู้จัก การทำงานเป็นหมู่คณะ และรู้จักปันที่อุปประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม

ลักษณะของโครงการ

โครงการสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในโรงเรียนสารวิทย์มี 4 ลักษณะ รวมทั้งหมด 20 โครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการที่ส่งเสริมทางด้านกายภาพ 6 โครงการ ได้แก่ โครงการวันรักโรงเรียน โครงการจัดระบบโรงอาหาร โครงการขบวนการดูแลสะอาด โครงการโรงเรียนสวยด้วยรีไซเคิล โครงการโรงอาหารสวยด้วยมือเรา และโครงการสวนไม้ไทยเฉลิมพระเกียรติ

2. โครงการทางด้านพัฒนาการเรียน การสอน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการภาษาไทยกับ สิ่งแวดล้อม โครงการศิลปะกับสิ่งแวดล้อม โครงการค่ายสิ่งแวดล้อม และโครงการอุทยานการศึกษา

3. โครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย 6 โครงการ ได้แก่ โครงการรุ่งอรุณ โครงการสถาน ฝันวัน...รักโลก โครงการชุมนุมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการแค้นที เดิมฝัน ร่วม กันเพื่อสิ่งแวดล้อม โครงการต้นไม้พูดได้ และโครงการคนตรีเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. โครงการเกี่ยวกับมลพิษ - สิ่งปฏิกูล 4 โครงการ ได้แก่ โครงการมอเตอร์สปอร์ต โครงการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟร่วมใจพัฒนา และโครงการระบบบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ และปอดักไขมัน

การดำเนินงาน

โครงการสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในโรงเรียนสารวิทย์ มีระยะเวลาการดำเนินงานของ โครงการเป็น 4 แบบคือ

1. โครงการระยะสั้น ดำเนินงานเสร็จสิ้นในเวลา 3-14 วัน จำนวน 6 โครงการ
2. โครงการระยะ 1 ภาคการศึกษา จำนวน 4 โครงการ
3. โครงการที่ดำเนินงานตลอดปีการศึกษา จำนวน 3 โครงการ
4. โครงการระยะยาวดำเนินงานติดต่อกันหลายปี จำนวน 7 โครงการ

บุคลากร

การจัด โครงการสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนสารวิทยามีบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้บริหาร

เป็นผู้ซึ่งกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ให้การสนับสนุน ในการจัดทำโครงการทั้งทางด้านการจัดสรรงบประมาณ และส่งเสริมให้ครูใช้พื้นที่ในโรงเรียน เป็นแหล่งวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสนับสนุน ให้ครูได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มา ปรับปรุงและพัฒนางานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต่อไป

2. ครู

เป็นผู้รับผิดชอบในการจัด โครงการและควบคุมดูแลการดำเนินงานโครงการให้ สำเร็จลงไปด้วยดี

3. นักเรียน

เป็นผู้เข้าร่วมโครงการและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการเพื่อให้ สิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชนดีขึ้น

กิจกรรม

โครงการสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. โครงการที่จัดขึ้นนอกห้องเรียน มีทั้งหมด 18 โครงการ
2. โครงการที่จัดขึ้นในห้องเรียน มีทั้งหมด 2 โครงการ

โดยทุกโครงการมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการคิดด้วยตนเอง (Thinking Process) และร่วมกันคิดเป็นกลุ่ม (Group Process)

งบประมาณ

โครงการส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจากงบบำรุงการศึกษา และส่วนหนึ่งได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สมาคมผู้ปกครอง บริษัทกระวด องค์กรอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) เป็นต้น

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสารวิทยา ทำให้เกิดการ พัฒนาและ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม

ด้อม ทำให้ครูได้เรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ในเรื่องการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อม ทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับโรงเรียน และทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ปัญหาในการจัดทำโครงการ

ในการจัดทำโครงการมีปัญหาเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย เช่น โครงการมีจำนวนมากเกินไป จึงทำให้ครูซึ่งมีภารกิจอื่นนอกเหนือจากการจัดทำโครงการมีเวลาไม่เพียงพอ และบางโครงการก็ไม่สามารถให้เด็กทุกคนเข้าร่วมได้

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อม จากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1. คนส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกที และพยายามหาทางแก้ไขปัญหานั้น เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ทางเสียง และขยะมูลฝอย เป็นต้น ทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้ คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ผู้ซึ่งเป็นผู้ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควรทำตั้งแต่ในวัยเด็ก ด้วยการให้การศึกษา เพราะการศึกษเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการศึกษาจะเข้าไปมีบทบาทในการถ่ายทอด และปลูกฝังค่านิยม รวมทั้งความเชื่อที่เหมาะสม ให้แก่บุคคล (เย็นใจ เถาหวนิช, 2520) ซึ่งถ้าได้วางรากฐานความเข้าใจที่ดี มีทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน เยาวชนเหล่านี้ก็จะมีส่วนร่วมป้องกันและลดความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย (จิรพล สิบขุนาวา, 2534) และประการสำคัญคือ ให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพราะจะทำให้เด็กเข้าใจเหตุผล และวิธีการในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป โรงเรียนสารวิทยาได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญในข้อนี้ จึงได้จัดให้มีการจัดโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขึ้นใน 4 ลักษณะ คือโครงการที่ส่งเสริมทางด้านกายภาพ โครงการพัฒนาการเรียนการสอน โครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย และโครงการเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อีกด้วย

2. โรงเรียนสารวิทยาประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมรณรงค์ และรักษาสิ่งแวดล้อม
ได้เนื่องจาก

2.1 บุคลากรภายในโรงเรียน

- ผู้บริหาร เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นคนจริงจัง และทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีการติดตามประเมินผลงาน เป็นระยะอย่าง ต่อเนื่อง มีความสม่ำเสมอ มีจิตใจโอบอ้อมอารี สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ทำให้เป็นที่รักแก่คณะครู และนักเรียน จึงทำให้งานทุกอย่างที่ผู้บริหารมีนโยบายออกมา ได้รับการขานรับ และได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุก ๆ คนในโรงเรียน

- ครู ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน มีความมุ่งมั่น จริงจังต่อการทำงาน อุทิศ และเสียสละ เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหวังให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่แล้วยังมุ่งหวังเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นมากมาย และได้รับการควบคุมดูแล ให้โครงการสำเร็จไปด้วยดีอย่างเสมอมา

- นักเรียน เป็นแกนสำคัญ ในการจัดและดำเนินงานสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ ให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ดังนั้นโครงการส่วนหนึ่งจึงเกิดจากนักเรียน ที่คิดช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และเป็นการจัดดำเนินการโครงการ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนสารวิทยาสถานีส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือ ในการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

2.2 งบประมาณ

โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการจัดและดำเนินงานรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการวางแผนการใช้งบประมาณไว้ล่วงหน้า ส่วนใหญ่งบประมาณที่เข้ามาจากงบประมาณการศึกษา และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ บ้าง

2.3 การดำเนินงานอย่างจริงจัง

โรงเรียนสารวิทยามีการดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมาโดยตลอด นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 ถึงแม้ว่าในช่วงแรกโรงเรียนจะจัดดำเนินงาน รณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน เพื่อการประกวดก็ตาม แต่การดำเนินงานในปีถัด ๆ มา เป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในโรงเรียนอย่างแท้จริง จากที่ผู้วิจัยไปสัมผัสพบว่า สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สะอาด บรรยากาศสวยงาม ร่มรื่น บุคลากรทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใส มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน รวมไปถึงนักการภารโรง หรือแม้แต่ผู้ขายอาหารก็ตาม

2.4 ความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชน

การดำเนินงานใด ๆ ถ้าขาดความร่วมมือร่วมใจงานนั้นคงประสบความสำเร็จได้ยาก หรือประสบความสำเร็จก็เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ในเรื่องของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โรงเรียนสารวิทยาได้รับความร่วมมือจากบ้าน โดยสมาคมผู้ปกครองของโรงเรียน ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านทุนทรัพย์และแรงงาน ในการร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งในโรงเรียนและบริเวณชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่อีกทั้ง คนในชุมชนเอง ก็ให้ความร่วมมือในโครงการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเป็นอย่างดี เช่น เมื่อนักเรียนออกไปพัฒนาชุมชน ก็จะมีประชาชนมาร่วมด้วยเสมอ

จะเห็นได้ว่า ไม่เพียงแต่โรงเรียนเท่านั้นที่มีการตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม สำหรับภาคเอกชน ก็ได้มีการเคลื่อนไหวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้มีการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างคึกคัก โดยเห็นได้จาก สมาคมสร้างสรรค์ไทย มีการดำเนินโครงการดาวเทียม โครงการรักเจ้าพระยา เป็นต้น ในส่วนของการสนับสนุนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกลุ่มบริษัทไวซอซ (SSUP GROUP) ได้จัดการประกวดการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนตื่นตัว และมีการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับโรงเรียนที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

งานด้านสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจ จากหลาย ๆ ฝ่าย โรงเรียนเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งที่ช่วยปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ให้แก่เด็กและเยาวชนแต่ถ้าสังคมส่วนรวม ยังไม่เห็นความสำคัญปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็คงยังไม่หมดไป

3. การจัดการศึกษาในเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา จำเป็นต้องให้นักเรียนเรียนรู้และเกิดผลใน 3 ด้าน คือ

3.1 ความตระหนัก (Awareness) ในสถานะแวดล้อมที่เป็นปัญหา

3.2 ความซาบซึ้ง (Appreciation) เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.3 การปฏิบัติ (Action) ในการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้การให้ข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้ความคิดรวบยอด และการสร้างค่านิยมที่ต้องการ จะทำให้เด็กมีจิตสำนึก และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นโครงการต่างๆเหล่านี้จึงเกิดขึ้นในโรงเรียน เพราะโรงเรียนได้ตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้งานที่มุ่งพัฒนาให้บุคคลมีคุณลักษณะ 3 ประการตามหลักการจัดสิ่งแวดล้อมที่

สมบูรณ์ คือ คิดถึงโลก คิดถึงชีวิตในอนาคต แต่ลงมือปฏิบัติในท้องถิ่นตั้งแต่ววันนี้ (Think Globally , Think for the Future Life , But Act Locally on today)

กิจกรรมการเรียนการสอนต้องบูรณาการ(Integration)เรื่องถึงแวดลอมเข้ากับทุกหมวดวิชา โดยรูปแบบการเรียนรู้อาจให้นักเรียนมีส่วนร่วม ดังนั้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้อง

1. เสริมสร้างให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ สร้างทางเลือกให้กับผู้เรียน (Think Procees)

2. กำหนดบทบาท และร่วมมือแบ่งงานกันทำ โดยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Group Process) และจุดหมายปลายทางของการจัดการเรียนการสอน คือสร้างค่านิยมให้กับนักเรียน ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสังคม (Social value) และคุณค่าของการกระทำ (Action value) โดยให้เห็นคุณค่าของสิทธิมนุษยชน ให้มีประชาธิปไตย เกิดความร่วมมือ มีพฤติกรรมในสังคมเชิงอนุรักษ์ คือใช้ถึงแวดลอมเท่าที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การให้การศึกษาเพื่อถ่ายทอดและปลูกฝังเรื่องถึงแวดลอม โดยการบูรณาการเข้ากับบทเรียน หรือผ่านทางโครงการถึงแวดลอมก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาถึงแวดลอมได้หมด เพราะปัญหาถึงแวดลอมเกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้นโครงการที่จัดควรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยมีการวิเคราะห์ปัญหา และจัดโครงการที่ดำเนินแก้ไขปัญหาลึถึงแวดลอมนั้น ๆ ได้ทันทั่วทั้ง เช่น โรงเรียนในเมืองหลวง ย่อมมีปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ ซึ่งต้องรีบแก้ไขมากกว่าโรงเรียนในชนบท นั่นคือโครงการถึงแวดลอมที่จัดขึ้นจึงควรสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ

2. ครูผู้รับผิดชอบโครงการซึ่งมีหน้าที่อื่น นอกเหนือจากงานรับผิดชอบโครงการ จึงมีเวลาไม่มากพอที่จะทุ่มเทให้กับโครงการอย่างจริงจัง ทำให้การถ่ายทอดหรือปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับถึงแวดลอม จึงอาจไม่ผลเท่าที่ควร ถ้าจะให้ดีควรมีการจัดครูที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ หรือเปิดรับอาสาสมัครที่จะช่วยงานด้านถึงแวดลอมในโรงเรียน เพื่อจะได้มีเวลาทุ่มเทให้กับโครงการถึงแวดลอมอย่างเต็มที่

3. ปัญหาด้านงบประมาณก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้งานสำเร็จดูว่างไป ด้วยดีได้หรือไม่ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้งบประมาณที่จัดสรรให้ไม่เพียงพอ โรงเรียนจะมีรายได้ทางเดียว คือจากงบบำรุงการศึกษาทำให้โรงเรียนจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานด้านถึงแวดลอมไม่เพียงพอ ทำให้งานด้านถึงแวดลอมบางโครงการ

ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นโรงเรียนจึงควรขอรับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น หน่วยงานที่รณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม อาทิสมาคมสร้างเสริมศิไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย หรือจากบริษัทห้างร้านๆ รวมทั้งจากผู้ปกครอง และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย

4. โครงการที่จัดขึ้นควรเป็นโครงการใหญ่ๆเพียงไม่กี่โครงการที่มีความครอบคลุมทุกๆ ด้าน ไม่ควรเป็นโครงการย่อยๆมากเกินไป เพราะนอกจากจะทำให้เสียงงบประมาณโดยใช่เหตุแล้ว ยังทำให้เสียเวลาในการดำเนินโครงการที่มีความซ้ำซ้อนกันอีกด้วย

5. โครงการที่จัดขึ้นทุกโครงการควรให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้เข้าร่วม และควรกำหนดระยะเวลาในการดำเนินโครงการให้เพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษานเปรียบเทียบโรงเรียน ที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม ในเขตกรุงเทพมหานครกับต่างจังหวัด

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโครงการสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในสถานศึกษาอื่น ๆ เช่น โรงเรียนพาณิชย์การ โรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบูรณาการโครงการสิ่งแวดล้อมเข้ากับบทเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย